

JORNADA DE L'ACCEP A LA UOC

17/10/2015

Psicoanàlisi aplicada a la Salut Mental

1

A la presentació presencial vaig parlar d'un parell de casos, un del Centre de Dia i un de la Unitat Médico-Educativa del Centre l'Alba per a poder mostrar alguns detalls del fer quotidià a la institució. En ambdós casos es posaven de relleu les intervencions coordinades des de l'àrea clínica a la sociopedagògica, i com aquestes intervencions havien tingut efectes en la vida d'aquests dos subjectes. Aquesta modalitat d'actuació ve determinada per una manera d'entendre el subjecte i la clínica -la de la psicoanàlisi lacaniana- que respira tota la institució, i que impregna tant la quotidianitat en el fer i la manera de relacionar-se entre els «adults» i els nens, i entre els propis «adults» (educadors, monitors, clínics...); com la reflexió sobre el que passa.

Sense més preàmbul passo doncs a explicar els fonaments, l'estructura i el funcionament del Centre l'Alba. No sé si ho aconseguiré, però segur que les vostres preguntes faran que pugui completar les coses que no hagin quedat prou clares.

2

El Centre l'Alba és una institució sense afany de lucre creada el març del 1978 per l'Associació Centre l'Alba. En els seus estatuts queden definits els seus objectus: *“la investigació i aplicació de tècniques de tractament de l'autisme, la psicosi i la neurosi greu, en la infància i l'adolescència”*.

El Centre, pel que fa a l'àmbit d'actuació, compta amb dues àrees ben definides: l'Àrea clínica (psiquiatres i psicòlegs) i l'Àrea socio-pedagògica, a les quals podríem afegir-ne una altra, que és la de Comunicació i llenguatge.

Aquests dos àmbits ens permeten una atenció integral dels pacients-alumnes des del punt de vista clínic, pedagògic i social.

És una Institució concertada amb el Departament d'Ensenyament i des de l'any 1994 té un conveni amb el Servei Català de la Salut en el marc del Programa de Salut Mental i Addiccions. (Rehabilitació Infanto Juvenil al Centre de Dia o C.E.E.; Programa de Suport per a Adolescents d'Alt Risc i un Programa per a Nens d'Alt Risc).

El **1978** es va crear el PRIMER SERVEI: Un **CD** o CEE per atenció de Patologies de aparició en la primera infància: TGD, TEA, autismes i psicosi infantils.

El curs **1992-1993** vam començar el Servei d'**UME d'adolescents** tot i que teníem ja un petit grup des de 1991 i vam rebre la primer subvenció de salut el 1994.

Aquest mateix any 1994, es va crear el **Servei d'Acompanyants Terapèutics per a la Inserció Social** (SA TIS), que té un conveni amb l'àrea d'Acció Social de la Diputació de Barcelona.

Durant l'any **2002** --a suggeriment de l'administració sanitària- es va començar a atendre a la UME a nens en edat d'escolarització primària (de 6 a 12). Es crea la **UME Infantil**.

-En El Centre de Dia o CEE s'atén els infants a partir de 3 anys i fins als 18 anys.
Actualment hi ha 25 nens

-A La UME Infantil de 6 i fins a 12 anys.

-A La UME d'adolescents de 13 a 16 anys amb la possibilitat d'una pròrroga fins a 18 anys si tenen possibilitat d'acabar l'ESO.

En total a la UME hi ha actualment 56 nens.

Modalitats d'atenció:

A Temps TOTAL 9.30 a 16.30 hs

A Temps PARCIAL:

- Compartida hospitalària part de l'horari a l'alba i part en hospital de dia
- Compartida escolar: Escola o IES o altre centre d'estudis i l'Alba

A Temps "particularitzat": depenent de les possibilitats del noi i del moment psicopatològic es pacten horaris singulars.

L'Alba l'entendem com un centre per a l'atenció integral (socioeducativa i clínica) de la salut mental de nens i adolescents afectats de TEA o altres diagnòstics en què la posició subjectiva està compromesa, els efectes de la qual fan molt complicada una vida en un espai ordinari com ho és l'escola, o en l'esfera familiar.

Per aquests nens és molt difícil i si no impossible l'acceptació de les normes, les convencions, el límit i la llei, i per tant, l'aprenentatge acadèmic, que es fonamenta en normes i convencions, que formen part de les normes i la llei -en el sentit més general- sobre es que es fonamenta la socialització humana. (llegir, escriure, matemàtiques, es fonamenten en regles ...) De fet, la realitat és que des dels EAP, més enllà de la gravetat del diagnòstic, en que pesa més a l'hora de sol·licitar una derivació a l'Alba, és la impossibilitat efectiva d'aquests nens per estar "normalment" entre els altres... ho prova el fet que rebem de vegades molt tard, massa tard, nens autistes que pel fet de no ser especialment pertorbadors a l'aula - com ho són alguns autistes encapsulats-, s'han mantingut "integrats" a l'escola ordinària fins que, o bé han esclatat, o bé, perdoneu-me l'expressió, han fet més nosa que servei.

Aleshores, les institucions que atensem a aquest col·lectiu, per poder garantir un espai de trobada organitzat, regulat, hem de reformular tota l'organització tenint en compte:

Que per poder conviure, cal una estructura on una certa ordenació faciliti integrar uns límits que permetin organitzar el gaudi -allò que va de la graella a les pessigolles, des del plaer al malestar més profund-, i encerclar l'angoixa; i en els quals, en els casos més favorables, pugui aparèixer el desig.

Que hem de estructurar i articular simbòlicament els espais, els objectes, els temps i les relacions entre nens, entre adults i entre nens i adults, de manera que les relacions i els intercanvis puguin ser terapèutics. Per això

- organitzem els espais en oberts, tancats, de treball, de joc, de trànsit, i també de prohibits.
- organitzem els objectes: en particulars, col·lectius, de treball, de joc i els prohibits.
- i també organitzem el temps amb uns horaris per a nens i adults agrupats en les seves relacions significants: grups, equips, tallers, classes, reunió de l'esmorzar, la psicoteràpia, el treball de comunicació, l'atenció psicopedagògica individual, musicoteràpia, l'assemblea o reunió per parlar.

Els diversos espais, activitats i tallers estan pensats per ser llocs on la paraula -si es dóna el cas- tingui el seu lloc privilegiat. Per això una condició necessària és que qualsevol professional de l'Alba, tingui la funció que tingui, sigui algú capaç d'escoltar i de, si no pot trobar el sentit del que passa, preguntar-se sobre la causa per la que aquest nen ha dit o fet tal cosa.

És a dir, perquè algú pugui dir alguna paraula, ha de tenir la certesa que hi ha algú que l'escolta. Per això és imprescindible que la presència de l'adult professional sigui tranquil·litzadora i facilitadora, que no generi angoixa o enfrontament. Algú que garanteixi que encara que no parlis, ets algú més està entre nosaltres.

Només això permet realitzar amb ells un treball que els possibilita restablir ponts de relació amb els altres de manera que puguin sentir el món com a habitable; o que els permeti elaborar una suplència a la falla simbòlica, quan aquest és el cas.

Funcionament

Els pacients-alumnes són derivats pels serveis de SM: CSMIJ, URPI, HD i han de tenir el dictamen de l'EAP escolar de referència, que ho fa respectant els nostres temps de primeres visites i acollida de cada cas.

El procediment habitual d'entrada, és doncs, a partir de la derivació i de les nostres possibilitats assistencials (hi ha una llista d'espera, i l'accés d'un nen a l'Alba depèn també de si hi ha plaça per a ell en algun dels grups en què podria anar a parar).

És a dir, es recullen primer les dades del nen a partir del que ens fan arribar l'eap, el CSMIJ, els pares, el CRAE. Posteriorment, es realitza un procés de valoració i diagnòstic: aquí intervé el clínic realitzant l'anamnesi amb els pares o els tutors del nen i posteriorment entrevistes amb al nen. Paral·lelament, un educador el convida a passar unes estones amb el grup que s'ha pensat d'entrada com l'idoni per a ell, i es posa en comú el que els educadors, el clínic i el director han anat observant i conclouent, per poder fer una entrevista de devolució, en la que es notifica la resolució del centre respecte la indicació del centre pel noi/a. S'acaba el procés amb una entrevista amb el director, una visita al centre i la resolució de les qüestions administratives. Aquest procés pot donar-se en qualsevol moment del calendari.

En el funcionament quotidià, des del punt de vista del nen, va passant d'una activitat a una altra: esmorzar, feina, jocs, tallers, sortides, activitats comunitàries -la cantina a la UME-, entrevista amb el clínic...

I des del punt de vista del clínic:

- sessions amb els nens (poden ser a demanda del nen, a demanda de l'educador, o a demanda del mateix clínic), majoritàriament al despatx, però també intervenint enmig del grup (això passa molt amb els nens autistes més petits)

- entrevistes amb els pares o tutors dels CRAE. Procurem que d'entrada siguin almenys mensuals, tot i que hi ha ocasions en què han hagut de ser setmanals. Amb el temps, sovint s'acaben allargant els temps entre entrevistes. En alguns casos, acaben incorporant-se a la reunió l'educador i el nen (això a la UME)
- reunions amb els educadors. Espontànies, per parlar d'un nen concret, d'una situació concreta, regularitzades per parlar de tots els nens en comú.
- reunions setmanals de tot l'equip (de la UME i del CD) amb direcció i sovint també gerència.
- reunions mensuals conjuntes de la UME i el CD de presentacions clíniques, si es pot amb discutidor clínic extern.
- entrevistes i reunions interprofessionals amb altres centres i serveis (de salut, escolars, justícia, benestar social, eaies...)